չը կարողացան բանկի նման մի հաստարակազմուտ հիմնարկութեան վրա մտածել, եթէ անկարելի էր քաղաքի ամենանշանաւոր փողոցը սալայատակել, Երիվանթի ջրանցքի վրա մտածել, վերջապէս եթէ անհնար էր մի հաստատ միջոցի դիմել հացագործների խարդախութեանց դէմ մրցելու համար, գոնէ մտածէին գէթ օրը մի անգամ հասարակաց այգին ջրել, եթէ փողոցներում անտանելի թոզը մարդու շունչ է կտրում, գոնէ զբօսատեղերումն էլ մի փոքր ազատ շունչ քաշէինք: Որովհետև հոկտեմբերի 3-ին լրացաւ քաղաքային վարչութեան առաջին տարին, դորա հետ ի հարկէ և լրացաւ վարչութեան քարտուղարի միամեայ ծառայութիւնը, ուստի Ուպրավայի հրաւէրքի համեմատ հոկտեմբերի 3-ն ի թիւս այլ հարցերի կար և նոր քարտուղարի ընտրութիւնը: Չը նայելով, որ Ուպրավան ամեն աշխատութիւն գործ դրեց որպէս զի հին քարտուղար պ. Ադիբեկեանը նորից չընտրվի, բայց այդ խապաւ չը յաջողեց նրան, Ուպրաւան հազիւ կարողացաւ 9 ձայն վաստակել և Ադիբեկեանը նորից ընտրվեց քարտուղար 24 ձայն ստանալով: Բայց ինչու Ուպրավան կամենում էր հեռացնել Ադիբեկեանին, ահա մի չափազանց հետաքրքիր հարց: Ադիբեկեանը մի յայտարարութեամբ որպէս իրաւասու դիմել է Ուպրավային, խնդրելով նիստ կազմել Ուպրավայի մի քանի զեղծումների մասին: Քարտուղար-իրաւասու Ադիբեկեանի յայտարարութիւնը մինչև այսօր չէ դրվել անհրաժեշտ հարցերի շարքում: Բայց 3-ն հոկտեմբերի բարձրացաւ մի հարց, որ գրեթէ կապ ունէր Ադիբեկեանի յայտարարութեան հետ, այդ հարցը իրաւասուներից մի քանիսի տուած յայտարարութիւնն է, որով նոքա բացատրութիւն են պահանջում, թէ ինչու Ուպրավան իրաւունք տուեց հակառակ Դումայի վճռին քաղաքի կշռի մօտ գտնված պարապ գետնի վրա այնպէս այլանդակ շէնքեր կառուցանել, կամ թէ մի մարդու յանձնած գետինը առնել նորանից և ուրիշին տալ: Ուպրավան ձայնաւորների գրեթէ ընդհանուր բողոքին անկարող գտնվեց մի բաւականացուցիչ պատասխան տալ: Այն պաշտօնական թղթերը, տոմարները որոնք վերաբերում էին այն գետնի սորան նորան բաժանելուն, դոցա մէջ, քարտուղար—իրաւասու Ադիբեկեանի ստածով գրչահատով քերված են նոմերները և այլ զեղծումներ են կատարված. եթէ այդպէս է, Ուպրավայի այդ ապօրինի վարմունքից քրէական յանցանքի հոտ է բուրում: Ադիբեկեանի այս խօսքերին որպէս քաղաքագլուխը, նոյնպէս և նորա պատուելի անդամները գրեթէ ոչինչ չը պատասխանեցին. լռութիւնը համաձայնութեան նշան է: Այն րոպէին, երբ Ադիբեկեանը շնչուեց ջնջված և քերված տեղերի մասին, դա մի հետաքրքիր րոպէ էր երբ նայում էինք վարչութեան անդամների երեսների արտայայտութեանը, կարծես թէ մի փոքր էր մնում նոքա հանդիսաւոր կերպով խոստովանէին, „այո, թէև այդպէս մի բան պատահել է, բայց այդ նշանակութիւն չունի“: Ահա նիւթը այն պատճառի, որ ներկայումս մղվում է Ուպրավայի և քարտուղարի մէջ:

Առհասարակ նիստը աղմկալի էր. Դուման այդ հարցերը աւելի պարզելու համար ընտրեց մի յանձնաժողով պ. Վարդան Եղիազարեանի նախագահութեամբ Ուպրավայի գործողութիւնը քննելու համար: Այս երկրորդ անգամն է մի տարուայ մէջ, որ Երևանի Դուման կասկածաւոր աչքով է նայում Ուպրավայի վրա և նշանակում է քննողական յանձնաժողով: Քաղաքային վարչութեան տնտեսական մասի վարողը պ. Վասակ Պապաջանեանն է. եթէ տոմարների մէջ տեղի են ունեցել զեղծումներ, դոքա անկասկած ամենից լաւ պիտի նրան յայտնի լինեն: Երանի թէ յանձնաժողովը արդար ճանաչէր Ուպրավային, եթէ հակառակ դէպքում նա կը գտնի որ արդարև դրամական տոմարներում կան զեղծումներ, կը գտնի որ Ուպրավայի մէջ սուր գրչահատով երևելի փոխումներ են կատարվել, այդ հանգամանքում ես կը խնդրէի պ. Պերճ Պռօշեանից, որը այժմ Վաղարշապատումն է բնակվում, այդ քաջագործութիւնն էլ 'ի նկատի առնել, վասն զի, որպէս լսում ենք, Պռօշեանցը այժմ մեր մի քանի երևելի մարդկանց կենսագրութիւնը գրելով է զբաղված:

Ա., Եր.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Թիֆլիս, 4 նոյեմբերի

Շատ զարմանալի եւ անհոգ բնաւորութիւն ունեն հայերը: Եկեղեցու փողերը անհաշիւ թողնում են այլ եւ այլ անձանց մօտ, որոնք անամօթութեամբ վայելում են ազգի կոպէկ-կոպէկ ժողոված դումարները, առանց իր նպատակին ծառայեցնելու: Թիֆլիսի Հավլաբարու Շամքորեցոց սուրբ Աստուածածնայ եկեղեցու երեցփոխան պ. Սարգիս Ղարիբեանցը 23 տարի երեցփոխանութեան պաշտօնը վարել է իր ուզածին պէս եւ հաշիւը ներկայացրել է իր համակից տէր Կարապետ քահանային եւ չորս ժողովրդականների միայն: Զարմանալի հաշիւ, այն եկեղեցին, որ չորս հարիւրից աւելի ծուխ ունի, 23 տարում ունեցել է արդիւնք միայն վ ե ց հ ա ր ի ւ ր ռուբլի, որ կանէ տարեկան 26 ռուբլի:

Ինչպէս որ հաստատ գիտենք, պ. Ղարիբեանցը անգրագէտ լինելով, հաշուապահ է վարձած եղել տէր-Կարապետ քահանային, որ աւելի ճարպիկ լինելով, գործերը աւելի նպատակայարմար է վարել: Անա տեսէք, թէ որքան արդիւնք են ներկայացնում ժողովրդի յիշեալ ներկայացուցիչները չորս հարիւրից աւելի ծուխ ունեցող եկեղեցու:

Յիշեալ չորս հաշուատես ժողովրդականները ընտրում են իրանց միջից մէկին պ. Յատուրեանցին երեցփոխ, ուշադրութիւն անգամ չը դարձնելով, որ եկեղեցու մեծամասնութիւն կազմող ժողովրդականները տեղեկութիւն անգամ չունեն, թէ ով է երեցփոխան ընտրվողը, եւ թէ արդեօք հաշիւ ստացել է նախկին երեցփոխանից թէ ոչ:

Իսկ նորընտիր երեցփոխան պ. Յատուրեանցը, ծառայութեան մէջ լինելով, կառավարութեան հրամանով ուղարկված է Ախալքալաք եւ մի տարին լրանում է, որ նա այնտեղ է, իսկ եկեղեցու կառավարութիւնը թողած է յիշեալ քահանայի խնամատարութեանը: Պ. Յատուրեանցը, կարդալով «Մշակի» լուրերի մէջ, որ եկեղեցին անտէր, անխնամ թողած է, նամակ է գրել տէր-Կարապետին, որով յայտնում է իր հրաժարականը երեցփոխութեան պաշտօնից: Եւ ահա քանի ամիս է, որ նամակը տէր-Կարապետ քահանան գրպանն է դրել եւ ծանուցում չէ անում ժողովրդին, որ երեցփոխ ընտրեն, ըստ որում, այդ իրան ձեռնտու չէր կարող լինել: Այսպէս ահա անխնամ թողած է եկեղեցին, իսկ ժողովրդականները այնքան անտարբեր են, որ ուշադրութիւն չեն դարձնում, թէ ինչ դրութեան մէջ են եկեղեցու գործերը, որին նուիրում են իրանց կոպէկները: Մի քանի երիտասարդներ, լսելով վերոյիշեալ նամակի մասին, յայտնել են քահանային մի քանի անգամ, թէ ինչու ծանուցումը յետաձգում է նա: Վերջապէս քահանան ստիպվեցաւ հրաւիրագիրներ ուղարկել մօտ քսան մարդու, որոնցից միայն հինգն էին եկել եւ այդ հինգից ոչ մէկը չընդունեց երեցփոխանի պաշտօնը եւ դարձեալ եկեղեցին մնաց իր հին դրութեան մէջ:

Ժողովրդի եւ կօնսիստորի ուշադրութիւնը հրաւիրում ենք այս բրդութիւնների վրա, որ մի կանոնաւոր ընթացք տան եկեղեցու տնտեսական կառավարութեանը:

Շամքորեցի

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԲԱԳՈՒԻՑ Հոխիմեան դպրոցի վարժուհի Ն. Շուբեանը, պատասխանելով «Մշակի» 178 համարում իր մասին տպված լուրին, ասում է, որ բոլորովին սխալ է, իբր թէ «Մարդասիրական» ընկերութեան դպրոցների հոգաբարձութիւնը, նրան հրաւիրելով Թիֆլիսից, չէ կատարել իր խոստացած պայմանները եւ նրան պաշտօն չէ յանձնել, այլ ընդհակառակն, տ. Շուբեանը ստացել է վարժուհու պաշտօն, եւ հոգաբարձութիւնը բարեխղճաբար է վարվել նրա հետ:

—

Մի քանի տեղերից ստացանք համակրական եւ շնորհակալութեան նամակներ Փօթիի կօմիսիօներ պ. Կարապետ Պօպովի մասին, որ մի քանի ամսուայ ընթացքում նուիրեց 1000 ր. Թիւրքիայի սովատանջների անունով, 1000 ր. „Դպրոցասիրաց“ ընկերութեան անունով եւ 2000 ր. դարձեալ Թիւրքիայի սովատանջների եւ „Միացեալ ընկերութեան“ անունով: Պարոնի ազգասիրական առատձեռնութիւնը թող օրինակ լինի մեր շատ հարուստներին, որոնք մինչեւ այսօր ոչինչ չեն նուիրել:

—

ՄԱՆԳԼԻՍԻՑ մեզ գրում են, թէ մի հարսանիքի ժամանակ փողեր հաւաքվեցան Թիւրքիայի հայ սովատանջների անունով, բայց ուրիշ նպատակի համար գործադրվեցան: Նոյն տեղից հաղորդում են, թէ լուր տարածվեցաւ, իբր թէ մի պարոնի տան մէջ սատանաներ են բնակվում: Սնահաւատ տանուտէրը ստիպվեցաւ թողնել տունը եւ ծախել նորան: Ասում են այդ լուրերը տարածել են այն պարոնները, որոնք նպատակ ունեն այդ տունը էժան գնով առնելու:

—

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ հաղորդում են, թէ այնտեղ դիտաւորութիւն կայ մի պարահանդէս եւ մի դրամատիկական երեկոյ տալ յօգուտ Վասպուրականի սովատանջների:

—

Թ ի ֆ լ ի ս ա ր ն ա կ պ. Գէորգ Խարազեանց ուղարկել է մեզ 8 րուբլ, որ նա հաւաքել է յօգուտ Վանի սովատանջների: Ահա նուիրատու անձանց անունները. Յակոբ Պետրոսեան 1 ր. Ստեփան Հախխեան 1 ր. Յակոբ Տիտանեան 1 ր., Ակնիս Զարեան 1 ր., Գէորգ Խարազեանց 1 ր., Յովհաննէս Բօչալեան 60 կոպ., Աթանաս Սորեանց 50 կոպ., Կարապետ Բաղդասարեան 40 կոպ., Ստեփան Աղբաշեան 20 կ., Դաւիթ Ննիկեանց 20 կ., Աղէքսան Միսկարեանց 10 կոպ.: Գումարը 8 րուբլ:

—

Հինգշաբթի օր, նոյեմբերի 23-ին պ. Բրօդսկի տուեց իր առաջին կօնցերտը Արծրունու թատրոնում. Պարոնը հիացրեց ամբողջ հասարակութիւնը իր խաղով: Մանաւանդ ուշադրաւ ընդունելութիւն ունեցաւ Սիմոնի «Օրօրոցի երգը» եւ Վիէտանի «Տարանտելլա»: Օրիորդ Մեաօսեօվի խաղը պիանօի վրա շատ մշակված եւ դուրեկան խաղ է: Լսում ենք որ հինգշաբթի օր պ. Բրօդսկի կրկին տալու է մի կօնցերտ Արծրունու թատրոնում.

—

Վաղը, կիրակի օր, վրաց թատրոնական խումբը տալու է մի ներկայացում Արծրունու թատրոնում:

—

Կովկասեան նահանգական վարչութիւնը ջրերի վրա ազատելու ընկերութեան, որ գտնվում է Նորին Բարձրութեան Թագաժառանգուհու հովանաւորութեան տակ, կիրակի նոյեմբերի, 26-ին կազմում է ժողովրդական տօն Թիֆլիսի Աղէքսանդրեան այգիի մէջ ընկերութեան դրամական միջոցները աւելացնելու համար: Այգին լուսաւորված կը լինի, մի քանի երաժշտական խմբեր կածեն եւ բացի այդ փամփուշտներ կը թողնվեն: Վերջը երաժշտական բոլոր խմբերը կը միանան եւ կածեն «Заря»: Սկիզբն է երեկոյեան ժամի 4-ին: Մուտքը 20 կոպէկ արժէ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

«ԳՕԼՕՍ» ԼՐԱԳՐԻ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

—

Կ. Պօլսից «Գօլօս» լրագրին գրում են հետեւեալը հոկտեմբերի 16-ից: Զմիւռնիայի և Փոքր-Ասիայի ափերի վրա եղած միւս նաւահանգիստների պաշարման լուրը, Թիւրքիայի բոլոր եկամուտները կալանաւորելու համար, պալատի մէջ կայծակի հարուածի նման ազդեցութիւն ունեցաւ: Կարծես սատանան էր դրդել այդ ծեր (խօջման) Գլադստօնին կալանաւորել սուլթանի հողերի ոսկեայ գեղմը: Որեւէ ի՞նչ պէտք է անեն սուլթանի անմեղ սիրելիները. ներքինիները, լրտեսները, կանանց ծախողները, ծաղրածուները, սիրուհիները և այլն, որոնք հարիւրաւոր միլիոններ են կլանում մի կառավարութեան, որ անկարող է լինում բաւականացուցիչ ռոճիկ տալ մինչև վերջին աստիճան հարկերով ծանրաբեռնված նահանգների կառավարիչներին և պաշտօնեաներին: Անկասկած պէտք է խղճալ այդ ողորմելիներին, որոնք ծեր անգլիացու կապրիզի պատճառով ենթարկվում են այդպիսի ծանր տառապանքների: Սարսափելի բան է: Եւ մեծ պետութիւնները համաձայն են բրիտանական քօսոտ շան այդ յանդուգն առաջարկութեան հետ:

Չը նայելով իր տկարամտութեանը, Աբդուլ-Համիդ այնքան շնորք ունեցաւ, որ կարողացաւ ընդդիմադրել Գլադստօնի առաջարկութեանը: Սուլթանը կանչեց իր մօտ արտաքին գործերի մինիստրի օգնական Արիֆին Գադեանին և հրամայեց նրան առաջիկայ դրութեան մէջ մոցնել հետեւեալ բառերը, ի նկատի ունենալով այն նոր վերաւորանքը, որ Անգլիան հասցրեց անմեղ Թիւրքիային. Ի. Դուռը իրան պարտաւոր չէ համարում ճանաչել Եւրոպայի բարոյական հեղինակութիւնը, եթէ նա գործում է մի այնպիսի մարդու ցուցմունքների համեմատ, որ խախտում է «ձեռքը հեռու» բառերով արտայայտած իր սեփական կանոնը:» Ինչպէս երեւում է, սերաւլի եկամուտների կալանաւորելու միտքը աւելի նպատակայարմար եղաւ, քան թէ ալբանական ափերի ռմբակոծելը:

Ահա այժմ ուրիշ ընթացք կը ստանան հնացած գործերը, եթէ նաւահանգիստների պաշարման լուրը կը հաստատվի: Չերնօգօրիան էլ հաւատարիմ հպատակներ կունենայ Դուլցինիօի նահանգի մէջ, Յունաստանն էլ համաւետ հարևան կունենայ և կը փոքրանայ Հայաստանի հարիւրաբեայ ծոմապահութիւնը մինչև վերանորոգութիւնների մոցնելը: Յայտնի ժամանակամիջոցներին և զեջումներին կը փոխարինեն անողոք փաստերը, հէնց որ կրականապէս կը կալանաւորեն կողոպտված ոսկիների այն բեռները, որ հասցնում են իրանց տէրոջը Փոքր-Ասիայի պետական աւազակները: Սուլթանին պատճառած շփոթը այդ լուրից բաւական մեղմվում է նրանով, որ Լիբանանի նահանգապետ Ռուստեմ-փաշա հեռագրով հրաւիրվեցաւ Կ. Պօլիս: Այդ կարգադրութեամբ թիւրքաց կառավարութիւնը ակնարկում է Եւրոպային իր նշանաւոր վճռի մասին, իր պատրաստականութեան մասին՝ Հայաստանին շնորհել Լիբանանի կազմակերպութիւնը, հրաւիրելով Կ. Պօլիս մի այնպիսի մարդու, որ ամենից շատ ընդունակ է մոցնել Հայաստանի մէջ Լիբանանի կարգերը և կանոնները: Ի հարկէ, պակասութիւնը ամեն բան անել կը տայ, իսկ նաւահանգիստների պաշարելուց յետոյ սերայի մէջ ոչ թէ միայն պակասութիւն կը լինի, այլ կատարեալ սով: Ո՞ւր կը մնայ այն ժամանակ քէյֆը սուլթանի և նրա մերձաւորների, որոնք ներկայացնում են ամբողջ Թիւրքիան:

Չը նայելով այս «բոլոր ապացոյցներին, որ Թիւրքիան մտադիր է զեջումներ անել», Աբիոնի մայլ որդի պ. Գօշէն բոլորովին չէ ժպտում Սայիդ-փաշայի պատահելու ժամանակ:

Գօշէն նայում է մեծ վէզիրի վրա, ինչպէս մահմեդականը խոզի մսի վրա: Շատ ընկաւ այս կողմ այն կողմ Սայիդը, այնուամենայնիւ չար բրիտանացին չէ դադարում քթի տակը բարկացած մրթմրթալ Թիւրքիայի անբարեխղճութեան և խաբեբայութեան մասին: Յանկալով Գօշէնի հաւանութիւնը ստանալ, Սայիդ-փաշա ենթարկվեցաւ ամեն տեսակ վիրաւորանքների և Հայոց պատրիարքը անպատիժ ծաղրում